

FELADATOK

1. A színeket minden nyelv gazdag szinonimasorral fejezi ki. A latin például az alábbi jelzőket használja a vörös különféle árnyalataira:

ruber 'vörös', *subruber* 'vöröses', *rufus* 'világosvörös, vörhenyes, vörös hajú', *purpureus* 'bíborszínű', *ostrinus* 'csigavér színű', *tyrius* 'bíborszínű', *roseus* 'rózsaszínű', *sanguineus* 'vérvörös', *igneus* 'tűzszínű', *flammeus* 'lángszínű', *coccinus* 'skarlátszínű', *miniatus* 'cinóbervörös', *cerasinus* 'cseresznyeszínű, meggyszínű', *testaceus* 'téglavörös', *erythraeus* 'vörhenyes', *olaegin(e)us* 'olajszínű', *ferreus* 'vasszínű', *amethystinus* 'amettisztzínű', *tyrianthinus* 'bíbormeggy színű'⁵⁰...

A) Milyen jelentésben alkalmazzuk az alábbi hasonlatokat? B) Töltsd ki a táblázatot!

a) *piros, mint a rubin*, b) *piros, mint az alma*, c) *vörös, mint a róka*, d) *piros, mint a pipacs*, e) *elvörösödik, mint a rák*, f) *piros, mint a liszteszák (rég, tréf)*

Hasonlat	Miről, mikor mondjuk
a)	[ajak]
b)	[szégyentől]
c)	'nagyon sápadt'
d)	[főleg arc]
e)	[haj, szakáll]
f)	'arcát pír önti el'

2. A) Mely színek hiányoznak az alábbi hasonlatokból?

a) _____, <i>mint az alabástrom,</i>	i) _____, <i>mint az arany,</i>
b) _____, <i>mint az ibolya,</i>	j) _____, <i>mint a cseppentett vér,</i>
c) _____, <i>mint a hajnal,</i>	k) _____, <i>mint a holló,</i>
d) _____, <i>mint a hattyú,</i>	l) _____, <i>mint a fű,</i>
e) _____, <i>mint a kísértet,</i>	m) _____, <i>mint a paprika,</i>
f) _____, <i>mint a nefelejcs,</i>	n) _____, <i>mint a szerecsen,</i>
g) _____, <i>mint az éj,</i>	o) _____, <i>mint a méz,</i>
h) _____, <i>mint az egér,</i>	p) _____, <i>mint az ég</i>

B) Alkoss összefüggő szöveget, amelyben néhányat felhasználsz közülük!

⁵⁰ ANDRÉ 1949.

3. Az előbbi gyakorlatban előforduló főneveket más hasonlatokban is alkalmazzuk a hasonlítás alapjaként. Melyek ezek?

- a) _____, *mint az ibolya*,
b) _____, *mint az éj*,
c) _____, *mint az arany (nép)* [bor],
d) _____, *mint az arany (táj)*
[kukorica, búza],
- e) _____, *mint a fű*,
f) _____, *mint a méz*,
g) _____, *mint a paprika*

4. A költők, írók nemegyszer élnek a színhasonlatok nyújtotta lehetőséggel. Milyen hatásúak az alábbi vers- és dalrészletek?

- a) „A kedvesem fekete, mint az éjjel,
fekete, mint a varju, a szurok,
miatta sírok, érte búsulok.”
(Martialis: Az irigy. Ford. Kosztolányi D.)
- b) „Fehérek voltak vállai,
Mint a Kordillerák hava;
Szemölde sűrű fekete,
És lobogó láng a haja.”
(Vajda: Alfréd regénye, I/1.)
- c) „Lásd, újra itt vagyok, gyúljon föl enyhe lángod,
Mely, mint hű eb szeme, oly élő és oly sárga...”
(Tóth: Lámpafény, 1.)
- d) „A föld, mely barna, úgy, mint én
s mint én, oly bús, oly régi,
maga az áldott türelem
s ki kéri: megsegéli.”
(Somlyó Z.: Mi vagyok én? 1.)
- e) „Esős idő van; szürke a menny,
Mint a bakancsos-köpönyeg.

Arról szó sincs, hogy kiderüljön,
Sétálni hát már nem megyek.”

(Petőfi: Szobámban, 1.)

f) „Csak hallgattam a szél zugását,
csak néztem a vékony korongot,
mely egy fa tetején borongott,
és sárga volt, akár a boltban
a savanyú citrom-cukor.”

(Kosztolányi: Egyszer pedig magamba mentem, 2.)

g) „Szeme sugárzó kék,
mint a messzeség.”

(Dsida: Csak mendegél...)

h) „A cserebogár háta talán nem lenne sárga, mint a havannadohány s talán kék lenne
vagy arany színben játszó...” (Mikszáth: A szegedi gróf)

i) „Testük feketébb lett, mint a korom, nem ismerni rájuk az utcákon, bőruk a csontjuk-
hoz tapadt, elszáradtak, mint a fa.” (JSir 4,8)

j) „Szeme kék, mint az oxfordi college könyvtárának a legfelső polcán az Encyclopædia
Britannica gerince a betűző, délutáni krikettpályáról jövő napfényben szokott [lenni], oly
kék...” (Bereményi)

5. „A festészetben a tulajdonképpeni színek lemondanak közvetlen érzelmi értékükről (bármi is az, s akármiképp jutnak is hozzájuk), és gyökeresen új, alkotó funkciót létrehozó kifejezőerőt nyernek, amely a megalkotott tárgyhoz tartozik – a vizuális hasonmáshoz, egy képhez vagy díszítő jelhez. Hasonlóképpen a költészet nyelvét sem ugyanazon közvetlen kifejezőfunkciók jellemzik, mint az eredeti társalgásban; a költői alkotásba versenyben (műalkotásban) lévő elemekként kerülnek bele, s ugyanolyan kifejezőerejük van, mint minden jó műalkotásnak: a szimbolikus forma kifejezőereje” (LANGER 1995: 4).

A) Írd be a táblázatba a színek szimbolikus jelentését! Az irodalomjegyzékben megadottak közül felhasználhatod Erdélyi, Pál–Újvári, Szendrey munkáit.

Szín	Szimbolikus jelentése
a) <i>barna</i>	
b) <i>fehér</i>	

c) <i>fekete</i>	
d) <i>kék</i>	
e) <i>piros</i>	
f) <i>sárga</i>	
g) <i>zöld</i>	

a) „Mint monitor mellett az árva bárka,
Olyan magányos szívem szomorúsága.
A bárka zöld volt, mint a jó reménység,
Most szürke, mint a vénség és a kétség!”
(Juhász Gy.: Dal, 2.)

b) „Barna, mint a sejtés, mely szívökben ébred,
Mint egy sötétségből kifejlő kisértet.”
(Vajda: Béla királyfi, VI/63.)

c) „Kék volt az ég, mint a bánat.”
(Kányádi: Asztalos István balladája, 4.)

d) „Ha vétkeitek skarlátpirosak is, hófehéreké válhattok, ha vörösek is, mint a bíbor,
fehéreké lehettek, mint a gyapjú.” (Ézs 1,18)

B) Magyarázd meg, melyik értelemben használja a színeket a költő a versekben!

C) Keress olyan irodalmi idézeteket, amelyekben szimbolikus jelentésüket aknázza ki a szerző!

6. A) Milyen átvitt jelentésekben használták a poéták a színeket az 5. feladatban olvasott idézetekben? **B)** Hozz példákat a színek egyéb átvitt jelentéseire!
